

ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Шелевер Наталія Василівна

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

В умовах війни в Україні важливим питанням стало поновлення процесуальних строків, оскільки повномасштабне російське вторгнення на територію нашої держави ускладнило дотримання процесуальних строків у відповідності до чинного законодавства. Слід зазначити, що у перші дні війни Рада суддів України швидко зорієнтувалася та надала відповідні роз'яснення судам. Зокрема акцентується увага на тім, що судам бажано виважено ставитися до поновлення процесуальних строків та продовжувати їх до закінчення воєнного стану¹.

Окрім цього Верховною Радою України було прийнято Закон «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо зміни підсудності судів» та зазначено як підставу можливого припинення роботи суду саме військові дії. Проте має бути визначений інший суд, який здійснюватиме правосуддя замість цього суду².

Актуальним питанням є дослідження поважності пропуску таких строків. Відповідь нам на це дає саме судова практика. Так, Верховний Суд у своїй постанові від 29.09.22 № 500/1912/12 звертає увагу на поважність причин пропуску строків, які повинні відповідати одночасно ось таким умовам:

«1) це обставина або кілька обставин, що безпосередньо унеможливають або ускладнюють можливість вчинення процесуальних дій у визначений законом строк;

2) це обставина, яка виникла об'єктивно, незалежно від волі особи, яка пропустила строк;

3) ця причина виникла протягом строку, який пропущено;

---

¹ Усім судам України! РСУ опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану. *Офіційний сайт Ради суддів України*. 02.03.2022. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsuopublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення: 01.03.2024).

² ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІНИ ДО ЧАСТИНИ СЬОМОЇ СТАТТІ 147 ЗАКОНУ УКРАЇНИ "ПРО СУДОУСТРІЙ І СТАТУС СУДДІВ" ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСУДНОСТІ СУДОВИХ СПРАВ: ЗАКОН УКРАЇНИ ВІД 03.03.2022 № 2112-IX. URL: [HTTPS://ZAKON.RADA.GOV.UA/LAWS/CARD/2112-20](https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2112-20) (ДАТА ЗВЕРНЕННЯ: 05.03.2024).

4) ця обставина підтверджується належними і допустимими засобами доказування»³.

Слід зазначити, що суд має дискреційні повноваження на рахунок оцінки поважності причин пропуску процесуальних строків. Необхідно, як поважну причину пропуску, враховувати і дію в Україні воєнного стану, але і підстави, зазначені вище. Окрім цього, в ухвалі Верховного Суду № 127/2897/13-ц від 21 липня 2022 року акцентується увага на тім, що «у кожній справі суди мають перевірити наявність підстав для поновлення строку на оскарження, визнати їх виправданими, а також мотивувати свій висновок про наявність поважних причин для поновлення пропущеного процесуального строку. Сама лише вказівка на наявність поважних причин не є належним мотивуванням висновку про поновлення строку і є порушенням вимог статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод»⁴.

Війна не зупиняє здійснення правосуддя, а учасник судового процесу у заяві про поновлення процесуального строку повинен довести чому строк був пропущений з поважної причини. На цьому наголошує і Велика Палата Верховного Суду у своїй постанові від 10.11.22 в справі № 990/115/22. Так, звертається увага на те, що «введення на території України воєнного стану не зупинило перебіг процесуальних строків звернення до суду з позовами. Питання поновлення процесуального строку у випадку його пропуску з причин, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві про поновлення такого строку. Сам по собі факт запровадження воєнного стану в Україні не є підставою для поновлення процесуального строку. Такою підставою можуть бути обставини, що виникли внаслідок запровадження воєнного стану та унеможливили виконання учасником судового процесу процесуальних дій протягом установленого законом строку»⁵.

Тобто поважність причин пропуску процесуальних строків заявник має довести і обґрунтувати. Вважаємо, що така позиція суду є справедливою та унеможливує зловживання заявником своїми правами. Самого факту наявності воєнного стану в Україні, як підстави для поновлення строків, дійсно є замало. Окрім цього слід враховувати, що не всі області України зазнають обстрілів, для прикладу, це Закарпатська та Чернівецька області. Тому сам факт запровадження воєнного стану дійсно не може бути підставою для поновлення строків у цих областях, оскільки практично нереально заявнику довести, що неможливо було здійснити процесуальну

---

³ Постанова Верховного Суду від 29.09.22 № 500/1912/12. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106545406> (дата звернення: 07.03.2024).

⁴ Ухвала Верховного Суду від 21 липня 2022 року № 127/2897/13-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105372019> (дата звернення: 07.03.2024).

⁵ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10.11.22 в справі № 990/115/22. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=107354803&red=100003a65502f2d8e1a89dbdb3e2c75aa1939e&d=5> (дата звернення: 15.03.2024).

дію у зв'язку з бойовими діями на даних територіях (хіба заявник є учасником бойових дій).

Війна є викликом для України і складним завданням для судової гілки влади стало прийняття нестандартних рішень для того, щоб забезпечити доступ людини до суду. Тому поновлення процесуальних строків в умовах воєнного стану є важливим питанням сьогодні, бо метою правосуддя є захист порушених прав людини та громадянина.

Проблемним питанням на даний час є і те, що процесуальне законодавство не містить жодної норми, яка б регулювала здійснення судочинства під час війни. Тому важливим завданням для нашої держави має стати внесення змін до процесуальних кодексів. Проте, не зважаючи на прогалини у законодавстві, суди України продовжують ефективно працювати та поновлювати порушені права. Війна не має зупиняти здійснення правосуддя, адже конституційною функцією судів є поновлення порушених прав особи і не допускаються ніякі обмеження навіть під час воєнного стану.